

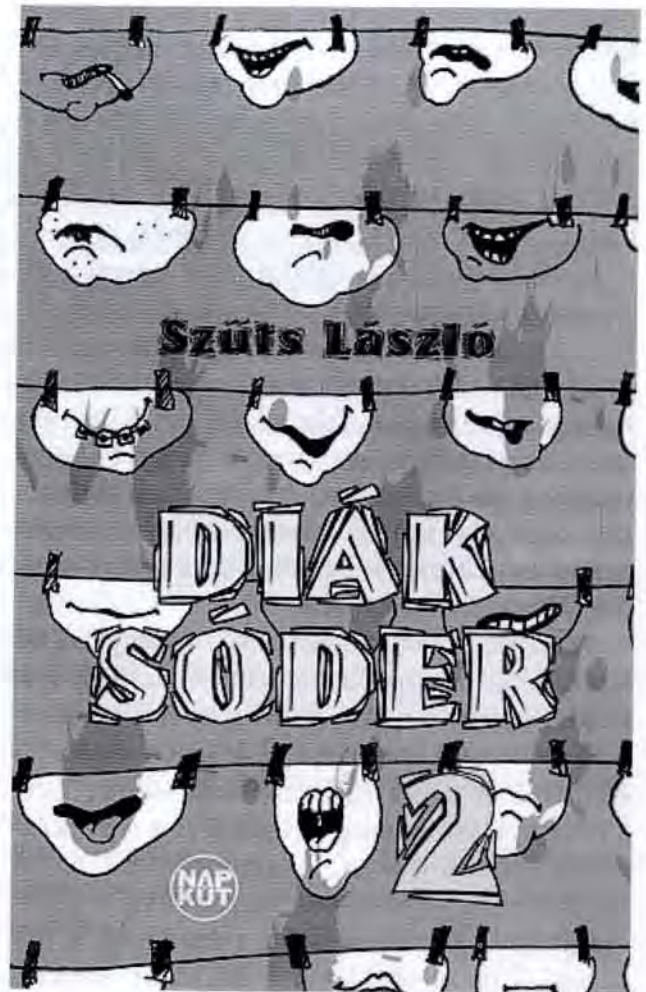
Napjainkban egyre több panaszt hallunk a fiatalok beszédmódjáról, szegényes szókincsismeretéről, társalgási stílusuk durvaságairól. Valójában már évtizedek óta hallhatjuk ezeket a panaszokat, de igazságtalanok vagyunk, ha csak az ifjabb korosztályt marasztaljuk el, holott ugyanezek a negatív jelenségek a felnőtt nemzedékek beszédjében is megfigyelhetők. Mindezek ellenére a fiatalok nyelvhasználatával többet foglalkozunk, hiszen felelősséggel tartozunk anyanyelvi műveltségükért, ugyanis ők az örökösei, továbbvivői egyik legfontosabb nemzeti kincsünknek, a magyar nyelvnek. Egyszerűbben megfogalmazva, ők képviselik, alakítják a jövő, az elkövetkező évtizedek, évszázadok magyar nyelvét, anyanyelvi kultúráját.

Valószínűleg ilyen meg gondolásból foglalkoztak a nyelvtudomány, a nyelv művelés, a stilisztika művelői az elmúlt évtizedekben többet a fiatalok nyelvével, stílusával.

A XX. század második felében több pályázat témája volt a fiatalok szókincese, az első sorban a Magyar Nyelvőr kezdeményezése volt 1966-ban, majd a nyolcvanas években az akkori oktatási minisztérium hirdetett e tárgykörben pályázatot tanulók és pedagógusok számára. 1992-ben pedig az Anyanyelvápolók Szövetségének felhívása biztatta a fiatalokat diáknyelvi szavak gyűjtésére. Ez utóbbi anyag legjava 1995-ben jelent meg a *Diáksóder* című, *Kardos Tamás* kollégámmal közösen szerkesztett kötetünkben a Ciceró Kiadónál. Ennek a kiadványnak a folytatása ez a könyv *Diáksóder 2* címmel.

Az előzménye jelen esetben is egy szógyűjtő pályázat volt, amelyet a Napkút Kiadó kezdeményezett és hirdetett meg 2006-ban, az eredményhirdetés pedig 2007-ben volt.

A kiadó felhívására mintegy kilencven pályamű érkezett. A pályázók általában fiatal pedagógusok, egyetemi és főiskolai hallgatók, középiskolai diákok voltak. A pályaműveket háromtagú szakmai bizottság értékelte, két nyelvész kollégám volt segítségemre, *Balázs Géza* egyetemi tanár és *Minya Károly* főiskolai ta-

nár. A Napkút Kiadó jóvoltából a legjobbakat pénzjutalommal és ajándék könyvcsomaggal díjaztuk, s jelen kiadvány szóanyagát is nagyrészt az ő gyűjtésükből válogattuk. Örömmel tapasztaltuk, hogy kis számmal ugyan, de érkeztek pályázatok határon túli területekről is, Erdélyből, Felvidékről, Kárpátaljáról és a Vajdaságból. Az ő gyűjtésükből is kerültek be kifejezések a szótárba, némi túlzással ugyan, de elmondhatjuk, hogy a szótár a Kárpát-medence magyar fiataljainak a szókincsét tükrözi. Köszönjük valamennyi pályázó értékes munkáját és gratulálunk a díjazottaknak: *Somogyi Erika* siófoki gimnáziumi tanárnak, a kiskunfélegyházi Móra Ferenc Gimnázium 9. osztálya tanulóinak (tanáruk: *Borbélyné Szabó Katalin*), *Parapatics Andrea* és *Gárdonyi Éva* budapesti egyetemi hallgatóknak, *Rónaki Edit* pécsi tanárnak (aki már több évtizede sikeresen vesz

részt diáknyelvi szógyűjtő pályázatokon) és pályázótársának, *Muráth Gergelynek*.

Még röviden szótárunkról és a szóanyag sajátosságairól. Az előszót követi a diáknyelvi szótár anyaga ábécében, a gyűjteményekben szereplő és általában az egész nyelvterületre kiterjedő használatú kifejezéseket találjuk ebben a részben. A diáknyelvi címszó félkövért betűvel, majd normál betűtípussal a köznyelvi jelentés, ill. jelentések olvashatók. Néha dőlt betűvel megadtunk a jelentés és a kifejezés hangulatának érzékeltetése céljából egy-egy példamondatot is. A szótári részt követi a diáknyelvi közmondások, szólások, ill. köznyelvi közmondások és szólások ferdítéseinek a gyűjteménye, valamint egyéb diáknyelvi frazeológiai egységek felsorolása. A kiadvány második részében egy kicsit a kétnyelvű szótárakhoz hasonlóan megfordítjuk a szócikket, köznyelvi szavak következnek ábécérendben, s mögöttük olvashatjuk diáknyelvi megfelelőiket, szinonimáikat.

A teljes szótár mintegy 3500 diáknyelvi kifejezést és szellemes szóalkotást tartalmaz, melyeken érezhető a mai fiatalok nyelvi kreativitása, szóalkotó fantáziája. Sok szóösszetétel és képzős származék található a szótárban. Erre a rétegnyelvre mindig jellemző volt a gyakran tréfás szóláshasonlat, közmondásferdítés. A korábbi szógyűjtésekhez viszonyítva a 2006. évi gyűjtésekben kevesebb a durvaság, a trágárság. Ennek oka lehet a pályázók szemérmessége, valamint az is, hogy a durva beszéd ma már nem generációs sajátosság. A korábbi évtizedek mosdatlan szájú kamaszaiból – gyakran – mosdatlan szájú felnőttek lettek, sokszor nemre és iskolai végzettségre való tekintet nélkül. Ezt a negatív jelenséget újabban erősíti a média is, különösen a szinkronfilmek szövege, de erősítést kapott a harsány, durva stílus a bulvármédia saját készítésű produkcióitól, valamint a korábban magára oly kényes politikai stílustól is. Ennek a véleményünknek megfelelően a durva, trágár szavakat szótárunk nem tartalmazza, nem célunk azok népszerűsítése, terjesztése. Csak abban reménykedhetünk, hogy a közönséges beszédstílus múló divat, s csupán biztató tényként könyvelhetjük el, hogy a mai fiatalok jobb ízlésű része – tapasztalataink alapján – kezd elhatárolódni ettől a stílustól, amely a szegényes szókincs jelzésévé, a

lelki durvaság, a primitívség, a „bunkóság” nyelvi vetületévé vált.

Szótárunkról még el kell mondanunk, hogy bár a *Diáksóder 2* címet viseli, nem a több mint tíz éve megjelent azonos című kiadvány második, bővített kiadása. A szóanyag főként a 2006. évi gyűjtésen alapul, bár vannak átfedések, hisz a mai diákok is élnek régebbi szavakkal, sőt vannak örökzöld kifejezések is. A szótár címszavainak mintegy egynegyede-egyharmada azonos a régebbi kiadványéval. Jó része viszont új szóalkotás, sőt vannak újabb témakörök, szócsoportok is. Ilyenek például a számítástechnika ihlette kifejezések, illetve – sajnálatos módon – a drogfogyasztással kapcsolatos „szakszavak” is.

Összegezve: a mai diákság beszédjére a negatív jelenségek ellenére is jellemző a színeség, a változatosság, sőt sok esetben a választékoságra való törekvés. Bízunk abban, hogy e pozitív sajátosságok terjesztését, a fiatalok nyelvi fantáziájának további erősödését segíti a *Diáksóder 2* is. Mit tanácsolhatunk e szótár használóinak? A benne található szellemes, hangulatos kifejezéseket használhatják egymás közti társalgásban, de csak fiatalok körében. A médiában nem ajánljuk (hisz nem minden hallgató, néző érti, ismeri ezeket a szavakat): Különösen nem ajánljuk nem diákkorú felnőtteknek, 30–40 év fölött, hiszen nevetségessé válhat az ifjúsági szlengben beszélő középkorú riportalany, műsorvezető. A szlenges beszéd bizonyos életkor fölött ugyanolyan visszatekintő lehet, mint a fiatalok divatjának követése éltebb életkorban: a minitop, a miniszoknya, a zselézett „sündisznó” frizura, a testészer stb. Ne feledjük: a kommunikáció stílusa függ a témától, a beszédhelyzettől, a beszélgetőpartner és a beszélő viszonyától s a beszélők életkorától is. Tehát mindent a maga helyén s a megfelelő életkorban.

Szűts László: *Diáksóder*. A Cédus Művészeti Alapítvány megbízásából kiadta a Napkút Kiadó Kft., főszerk. Szondi György, a szöveget gondozta Kovács Ildikó, borító és illusztrációk Vincze Judit. [Budapest] : Napkút Kiadó Kft., 2008. 180 p.

ISBN 978 963 263 052 6